

Passend onderwijs

Het eerste deel van dit artikel gaat over passend onderwijs in het algemeen. Wat is passend onderwijs, wat zijn de uitgangspunten en wat hebben de kinderen hieraan? Dit deel is gebaseerd op een artikel van het Nederlands Jeugd Instituut. In het tweede deel gaan we in op wat passend onderwijs betekent voor de leerkrachten LO. Wat voor gevolgen heeft dit voor de manier van werken binnen school en in de klas? Door: Yvonne

Sanders en Miriam Appelman

Zorgarrangement

Passend onderwijs betekent dat scholen een passend aanbod aan onderwijs(zorg) kunnen doen voor elk kind dat bij de school wordt aangemeld of daar staat ingeschreven. Uitgangspunt is dat het passende aanbod zoveel mogelijk in de directe woonomgeving ligt. Scholen zijn verplicht om samenwerkingsverbanden aan te gaan om een passende plek te bieden voor alle leerlingen die worden aangemeld. Dat betekent dat scholen meer moeten gaan samenwerken. Primair onderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs gaan op regionaal niveau nauwere banden aan om elk kind passend onderwijs te kunnen bieden. In veel regio's sluit het MBO hier op aan. Scholen gaan ook met (jeugd)zorgpartners nauwere

samenwerking realiseren zodat er passende onderwijs zorgarrangementen aangeboden kunnen worden.

Samenwerking scholen

Passend onderwijs richt zich op alle kinderen die een schoolgaande leeftijd hebben. Het uiteindelijke doel is dat kinderen zich optimaal kunnen ontwikkelen binnen hun mogelijkheden, zo dicht mogelijk bij huis. Toch gaat de aandacht in het bijzonder uit naar de leerlingen die (aanzienlijke) extra zorg nodig hebben om school nabij onderwijs te kunnen volgen. Want juist voor die groep ligt er de uitdaging om in de samenwerking met andere scholen en met (jeugd)zorginstellingen meer te kunnen bieden dan in de huidige situatie gebeurt.

Uitgangspunten

In het invoeringsplan Passend onderwijs worden acht uitgangspunten geformuleerd voor de inrichting van passend onderwijs:

- 1 het kind moet centraal staan; het onderwijs moet zich aanpassen aan de behoeften van het kind
- 2 sommige kinderen kunnen beter onderwijs volgen in een speciale school of voorziening; dit vraagt om een goed regionaal continuüm van onderwijs- en tussenvoorzieningen
- 3 de kwaliteit van de onderwijsvoorzieningen moet goed zijn
- 4 passend onderwijs moet in de klas gerealiseerd worden; daarom moet de positie van leraren versterkt worden
- 5 een deel van de leerlingen heeft ook zorg buiten het onderwijs nodig; de school moet er daarom ook op kunnen rekenen dat maatschappelijk werk en jeugdzorg de problemen in het gezin aanpakken. Het onderwijs in de school moet daarom aansluiten op de zorg die vanuit instellingen voor jeugdzorg en vanuit de AWBZ-zorg wordt gegeven

Indeling speciaal onderwijs

Het speciaal onderwijs bestond vroeger uit talloze afdelingen. Voor elke beperking bestond er wel een vorm van speciaal onderwijs. Eind jaren '90 werd een begin gemaakt met een andere wijze van bekostigen, de LGE, populair gezegd: de Ruzzak. Samenwerkende scholen voor basisonderwijs in de regio hadden al eerder het WSNS-verband ingericht. Elk verband heeft de verplichting de leerlingen die speciale zorg nodig hebben op te vangen in de SBaO, de speciale school voor basisonderwijs die elk samenwerkingsverband heeft. Dit betreft dan vooral leerlingen van wie het leerpotentieel lager is en/of het gedrag hen beperkt in de onderwijsparticipatie.

Voor de overige leerlingen met een beperking wordt een andere indeling voorgesteld: een indeling in clusters. Zo zien we cluster 1-, 2-, 3- en 4-scholen.

Cluster 1 is bedoeld voor leerlingen die visueel beperkt zijn.

Onder cluster 2 vallen scholen voor dove en slechthorende kinderen en kinderen met ernstige spraakmoeilijkheden, mogelijkerwijs in combinatie met een andere handicap.

Tot cluster 3 behoren de scholen voor leerlingen met verstandelijke (ZML) en/of lichamelijke en meervoudige beperkingen (LG/MG), leerlingen die langdurig ziek zijn (LZ) en leerlingen met epilepsie.

Onder cluster 4 vallen de scholen voor zeer moeilijk opvoedbare kinderen, langdurig psychisch zieken en onderwijs aan kinderen in scholen die verbonden zijn aan pedologische instituten.

Elk cluster is in de regio vertegenwoordigd in het REC, het Regionaal Expertise Centrum.

Door: Gwendolyn Abrahams en Marion Gidding

FOTO: ANITA RIEMERSMA

- 6 indicatiestelling moet handelingsgericht zijn: wat willen we met deze leerling bereiken in het onderwijs en wat is daarvoor nodig? Dubbelingen in indicaties moeten afgebouwd worden in samenwerking met de zorg buiten het onderwijs
- 7 voor zowel de huidige middelen voor zorgleerlingen als de middelen die beschikbaar komen voor de uitwerking van Passend onderwijs geldt dat deze zoveel mogelijk in het primaire onderwijsproces moeten worden ingezet: handen in de klas!
- 8 de uitgaven voor extra zorg (op de Rijksbegroting) moeten beheersbaar zijn. Voor de veranderingen die noodzakelijk zijn om Passend onderwijs te realiseren worden extra middelen beschikbaar gesteld.

Speerpunten

Vanuit deze uitgangspunten worden speerpunten geformuleerd voor het werken aan passend onderwijs:

- kwaliteitsverbetering van het onderwijs
- scholen gaan samenwerken in regionale netwerken
- inrichten van één loket voor zorgtoewijzing. De drie belangrijkste functies van het loket zijn:
 - handelingsgerichte toewijzing van extra ondersteuning, uitgaande van wat een leerling nog wel kan
 - één loket voor de indicatiestelling binnen het onderwijs; de ZAT's zullen in de praktijk een belangrijke toeleidende functie hebben tot dit regionale loket. Met de informatie die de verschillende partijen in het ZAT inbrengen kan op een relatief eenvoudige manier de benodigde informatie voor een indicatiestelling bij het regionale loket worden aangeleverd
 - het loket en de ZAT's zijn verantwoordelijk voor de afstemming van de indicatiestelling met de jeugd- en AWBZ-zorg.

Samenwerkingsverbanden

Lokale samenwerkingsverbanden tussen het PO (WSNS) en VO met voor de school externe zorgpartners. Jeugdgezondheidszorg, het

schoolmaatschappelijk werk, bureau jeugdzorg, de REC's, de leerplichtambtenaar, de politie en andere partijen gaan dus samenwerken in zorgteams en zorg- en adviesteams/ZAT's.

Vooral werken met kinderen

De functie van ZAT is dat er onderwijs zorgprogramma's ontstaan waarin lokale zorgpartners met het onderwijs samenwerken. Zoals bijvoorbeeld onderwijszorgprogramma's waarin instellingen voor geïndiceerde jeugdzorg samenwerken met het regulier en speciaal onderwijs om maatwerk te bieden voor (groepen) leerlingen. Programma's voor gedragsmoeilijke leerlingen in het regulier onderwijs. Daarnaast moeten er gecombineerde programma's worden aangeboden in scholen voor regulier onderwijs, speciaal onderwijs of moeten er binnen passend onderwijs 'tussenvoorzieningen' gerealiseerd gaan worden. Waar het om draait is dat er daadwerkelijk wordt samengewerkt in programma's voor leerlingen; niet alleen meer, maar ook andere handen in de klas. Specialisten moeten gaan werken met kinderen in plaats van vooral over kinderen te gaan praten. Leraren moeten bijzonder gedrag gaan zien als een variant met beperkingen, maar ook met mogelijkheden. De school zal met de ouders een gezamenlijke inspanning gaan verrichten om de ontwikkeling van kinderen met een speciale onderwijsbehoefte te realiseren. School en ouders zijn hierbij op elkaar aangevoelen.

Ondersteuning bewegingsonderwijs

Wat betekent dit nu voor de docent Lichamelijke opvoeding binnen het reguliere onderwijs. Elke leerling met een speciale onderwijsbehoefte wordt door de zorgcoördinator van de school besproken in het team. Problematiek van leerlingen uit bijvoorbeeld cluster 4 is vaak met gestructureerde lessen, gegeven in een vaste omgeving door een school op te vangen. Tijdens de lessen lichamelijke opvoeding hebben we echter te maken met een minder geordende omgeving. Afhankelijk van het bewegingsvaardigheden

domein worden lessen aangeboden in de zaal of op een sportaccommodatie elders. Een spelles geeft duidelijk een ander karakter aan de les dan een les turnen. Vooral kinderen met een achtergrond uit cluster 4, (bijvoorbeeld Asperger syndroom, PDD-NOS, ADHD, ADD, hoog sensitieve kinderen) hebben moeite met onverwachte situaties en gebeurtenissen en dus ook met de grote mate van gebrek aan structuur binnen de lessen bewegingsonderwijs. Natuurlijk zijn er afgelopen jaren al vele oplossingen aangedragen om met deze leerlingen binnen de lessen bewegingsonderwijs aan de slag te gaan. Met de wet op passend onderwijs wordt het mogelijk dat een leerkracht LO aan kan geven tijdens de lessen behoeft te hebben aan ondersteuning van iemand die werkzaam is binnen het speciaal onderwijs. Door uitwisseling van ervaring en kennis van docenten tussen het BO/VO en het speciaal onderwijs moet het mogelijk worden om leerlingen met een indicatie meer en intensiever te laten deelnemen aan de lessen bewegingsonderwijs.

Vragen over passend onderwijs

Als leerkracht LO is het van belang om het komende jaar na te gaan welke impact passend onderwijs heeft op het vak LO binnen zijn school. Vragen die je kunt stellen:

- 1 is de problematiek van dit kind zonder extra ondersteuning op te vangen in de reguliere lessen?
- 2 welke ondersteuning is er nodig om bewegingsonderwijs optimaal aan te bieden aan het kind, zodat dit niet ten koste gaat van andere kinderen in de les?
- 3 in hoeverre heeft een docent genoeg kennis om leerlingen met een verhoogde zorgvraag te begeleiden? In het kader van aanvraag deskundigheidsbevordering meenemen in het functioneringsgesprek met leidinggevende
- 4 hoe gaat de school om met klassengrootte bij toename van het aantal zorgleerlingen per klas?

FOTO: ANITA RIEMERSMA

FOTO: ANITA RIEMERSMA

- 5 is het mogelijk om bij toename van het aantal zorgleerlingen apart bewegingsonderwijs aan te bieden? Of willen wij dat kinderen met een zorgindicatie les krijgen in hun eigen klas?
- 6 is er financiële ruimte door de toename van zorgleerlingen zodat er een aanvraag ingediend kan worden voor een docentassistent voor de lessen LO?
- 7 moet een docent aanpassingen maken in zijn vakwerkplan als er meer kinderen met een zorgvraag (handicap) de lessen bijwonen?
- 8 moet een docent aanpassingen maken in de organisatie van zijn lessen als er meer zorgleerlingen per klas komen?
- 9 heb ik andere of extra materialen nodig in mijn gymzaal?
- 10 zijn er andere aspecten in of om mijn zaal die ik kan of moet aanpassen?

Nieuwe uitdaging

Bovenstaande vragen zijn slechts een indicatie waar je als docent LO de komende jaren mee kan worden geconfronteerd. De wet van passend onderwijs gaat van start in 2012. In hoeverre ben je als vakcollega al betrokken bij deze ontwikkelingen? Ben jij al bezig met de nieuwe uitdaging om dan aan alle leerlingen passend onderwijs te geven?

Wij zijn erg geïnteresseerd in vakgroepen of scholen die al gestart zijn met passend onderwijs. Landelijk is er al een groot aantal pilots. Indien je bereid bent dit met ons te delen neem dan contact op met een van de auteurs.

Bronnen

NJI, onderwijs en jeugdzorg/LCO
www.passendonderwijs.nl

Correspondentie:

miriam.appelman@kvlo.nl of
y.sanders@fontys.nl